

Neurotypowy a zaburzony rozwój mowy dzieci dwujęzycznych

dr hab. prof. UP Marzena Błasiak-Tytuła

Diagnoza (neuro)logopedyczna

wymaga różnicowania neurotypowego i zaburzonego
rozwoju

ROZWÓJ NEUROTYPOWY

CO TO ZNACZY?

Typowy rozwój neurologiczny,
w którym nie występują
zaburzenia rozwojowe.

Model rozwojowy do drugiego roku życia

Okres prenatalny
tzw.
„przygotowawczy”

5-6 m.ż.
Umiejętność
gaworzenia

18-24 m.ż.
Konstrukcje
dwuwyrazowe
(zdania)

2 m.ż.
Pierwsze
wokalizacje -
samogłoski

10-12 m.ż.
Pierwsze słowa

(por. De Houwer 2005; Genesee 2003; Owens 2012; Pearson 2013)

Zarówno średni wiek, jak i zróżnicowanie czasowe, w jakim dzieci osiągają poszczególne kamienie milowe, mają charakter uniwersalny.

(Pearson 2013:330)

Just like his monolingual friend, a bilingual two-year-old can be expected to be able to carry on a brief but largely comprehensible conversation with a familiar adult using an occasional two-word utterance. One can expect a great deal more from a bilingual three-year-old (just as one can of a three-year-old monolingual): she should be able to produce utterances containing three or four words, and should be quite comprehensible to strangers.

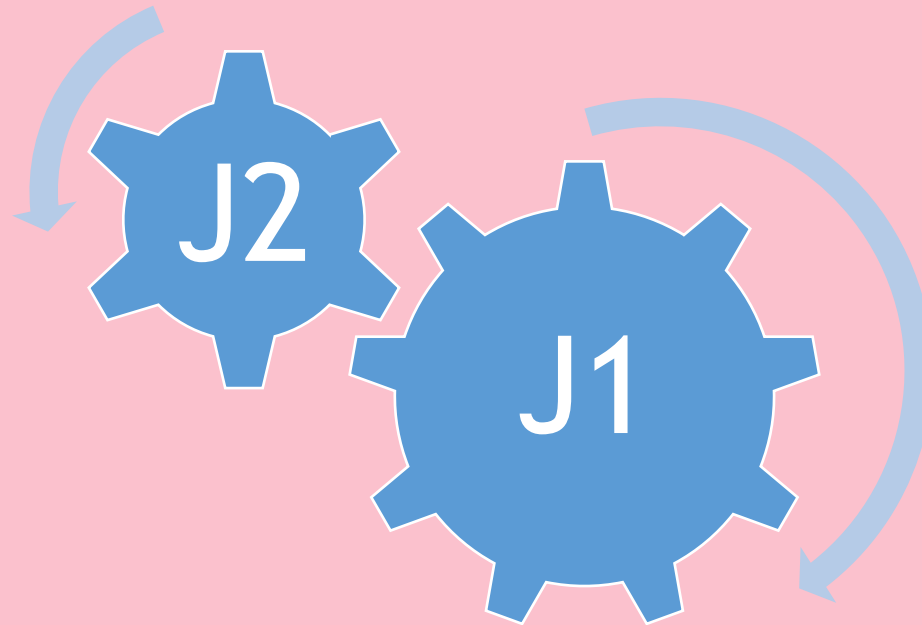
(De Houwer 2002:7)

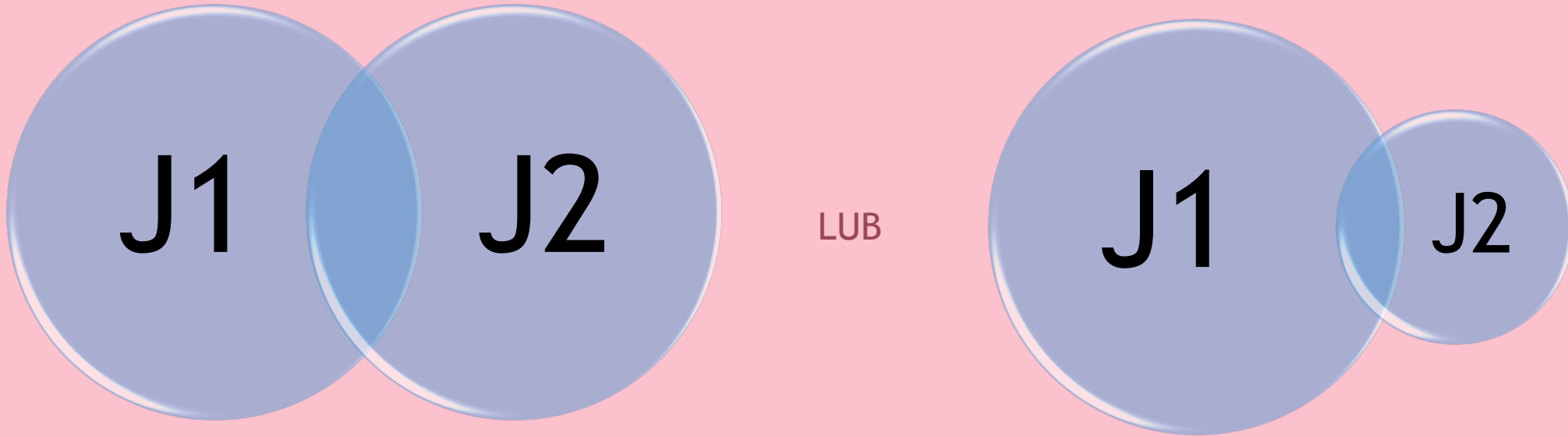
Język dominujący

- naturalna konsekwencja dwujęzyczności

(De Houwer 2007, 2009, 2011, 2020)

Norma rozwojowa

„[...] dwujęzyczność zakłada współistnienie dwóch różnych systemów językowych [...]” (Miodunka 2014: 223)

Istnieje wiele dowodów sugerujących, że zdolności poznawcze, które wspierają przetwarzanie pierwszego języka (L1), przyczyniają się zasadniczo do przetwarzania drugiego języka (L2) (Michael, Gollan 2005)

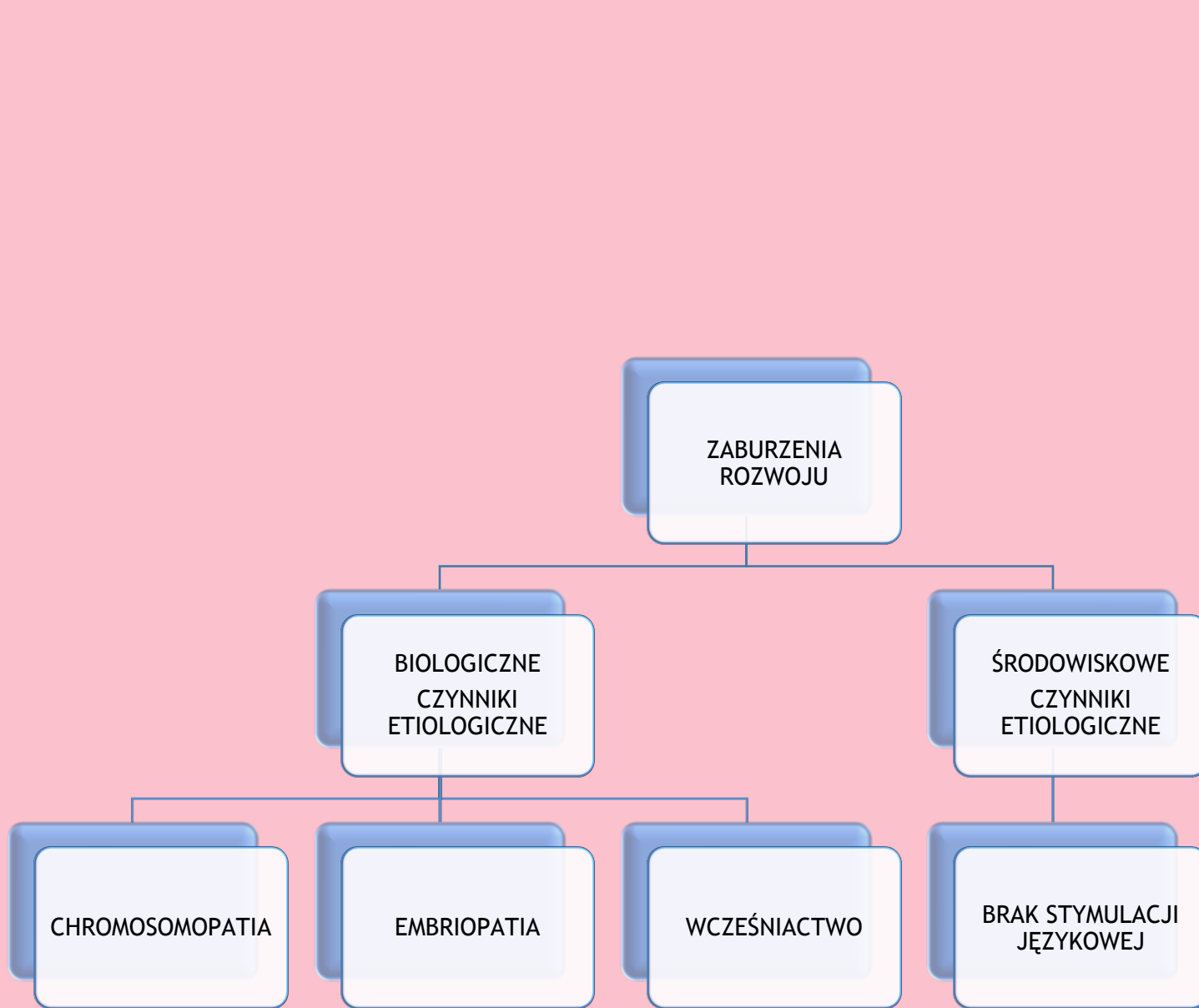

Zaburzenia rozwoju mowy

Deficyty występują w obu przyswajanych językach

- Opóźnienie w osiąganiu etapów rozwoju mowy.
- Brak lub ograniczone umiejętności rozumienia oraz samodzielnego mówienia w obu nabywanych językach.
- Deficyty na różnym poziomie: fonologiczno-fonetycznym, leksykalno-semantycznym, morfologicznym i syntaktycznym.
- Obniżone możliwości dotyczą nie tylko produkcji mowy, ale również rozumienia i powtarzania.

Diagnoza różnicowa

ZACHOWANIA
JĘZYKOWE
WYNIKAJĄCE
Z BILINGWIZMU

ZABURZONY ROZWÓJ
DZIECKA
DWUJĘZYCZNEGO

Zespoły genetyczne

Zaburzony rozwój mowy

+

Dysmorfia, charakterystyczne cechy fenotypowe

Wady narządów wewnętrznych

Niepełnosprawność intelektualna

Autyzm

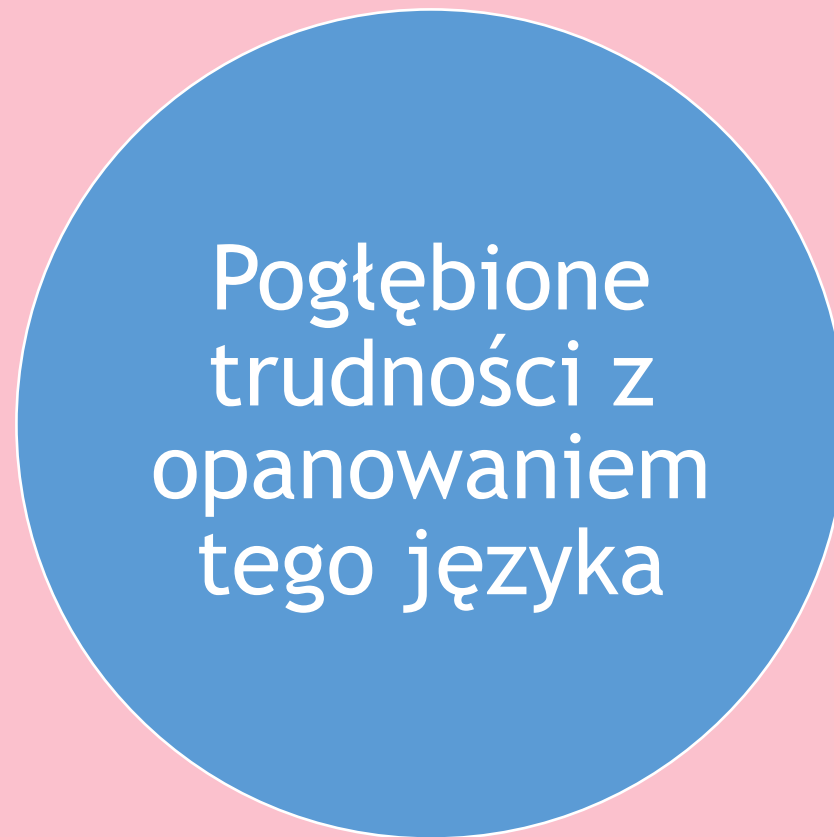
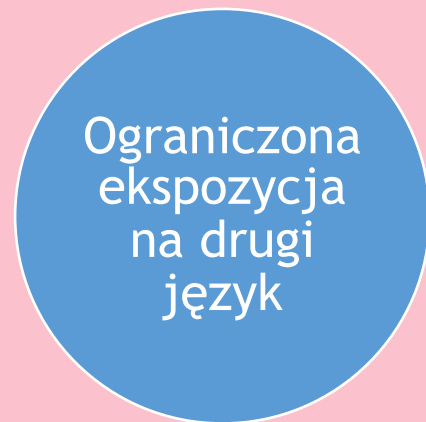
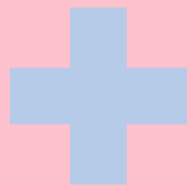
Dwujęzyczne dzieci z alalią (DLD)

- późny początek rozwoju mowy i wolne tempo kształtowania się (wszystkich nabywanych) języków;
- ograniczone słownictwo ekspresywne, trudności z budowaniem zdań i dłuższych wypowiedzi;
- kłopoty z działaniami i zadaniami sekwencyjnymi;
- duże deficyty w zakresie pamięci krótkotrwałej, zaburzona pamięć fonologiczna.

(Bishop, Snowling, Thompson, Greenhalgh 2017; Cieszyńska-Rożek 2013; Leonard 2006)

Dotyka 7-10% populacji, częściej występuje u chłopców (Leonard 2006; Paradis, Genesee, Crago 2011)

(por. Verhoeven, Steenge, van Balkom 2012)

Mieszanie języków. Norma?

- Nietypowe wzorce „code-mixing” (Pert, Stow, Letts 2004)
- *Pathological mixing, pathological swiching* (Abutalebi, Miozzo, Cappa 2000, Fabbro, Skrap, Aglioti 2000)

Nieprawidłowy rozwój języków dzieci z zespołem Aspergera

- zaburzony rozwój mowy lub mowa oficjalna;
- wybiórczość intencji komunikacyjnej;
- echolalie;
- schematyzmy językowe;
- cytaty;
- nieprawidłowa intonacja;
- dosłowne rozumienie języków;
- trudność z zauważaniem i wyrażaniem związków przyczynowo-skutkowych.

(Korendo 2013, 2017)

Bibliografia

- Abutalebi J., Miozzo A., Cappa S. F. (2000), *Do subcortical structures control language selection in bilinguals Evidence from pathological language mixing*, „Neurocase” 6 (1): 51-56.
- Bishop D. V. M., Snowling M. J., Thompson P.A., Greenhalgh T. (2017), *Phase 2 of CATALISE: a multinational and multidisciplinary Delphi consensus study of problems with language development: Terminology*, „The Journal of Child Psychology and Psychiatry”, 58 (10): 1068-1080.
- De Houwer A. (2002), *Comparing monolingual and bilingual acquisition*. *Alkalmazott Nyelvtudomány*, „Hungarian Journal of Applied Linguistics”, 11: 5-19.
- De Houwer A. (2005), *Early Bilingual Acquisition. Focus on Morphosyntax and the Separate Development Hypothesis* [w:] J.F. Kroll, A.M.B. De Groot (red.), “Handbook of bilingualism. Psycholinguistic approaches”, Oxford, 30-48.
- De Houwer A. (2007), *Parental language input patterns and children’s bilingual use*, „Applied Psycholinguistics”, 28: 411-424.
- De Houwer A. (2009), *Bilingual first language acquisition*, Multilingual Matters, Clevedon, UK.
- De Houwer A. (2011), *Language input environments and language development in bilingual acquisition*, „Applied Linguistics Review”, 2: 221-240.
- De Houwer, A. 2020. ‘Why do so many children who hear two languages speak just a single language?’ *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht*, 25(1): 7-26.

- Fabbro F., Skrap M., Aglioti S. (2000), *Pathological switching between languages after frontal lesions in a bilingual patient*, "Journal of Neurology, Neurosurgery, and Psychiatry", 68: 650-652.
- Genesee F. (2003), *Rethinking bilingual acquisition*, [w:] J.M. deWaele (red.), „Bilingualism: Challenges and directions for future research”, Clevedon, UK: Multilingual Matters, 158-182.
- Korendo M. (2013), *Językowa interpretacja świata w wypowiedziach osób z zespołem Aspergera*, Kraków.
- Korendo M. (2017), *Zespół Aspergera wobec typologii jego odmian*, [w:] M. Rutkiewicz-Hanczewska, J. Sławek, E. Kaptur (red.), *Mózg - język - komunikacja*, Poznań, 29-39.
- Leonard L. B. (2006), *SLI - Specyficzne zaburzenie rozwoju językowego*, Gdańsk.
- Miodunka W.T. (2014), *Dwujęzyczność polsko-obca w Polsce i poza jej granicami. Rozwój i perspektywy badań*, „LingVaria” IX, nr 1: 199-226.
- Michael E. B., Gollan T. H. (2005), *Being and Becoming Bilingual. Individual Differences and Consequences for Language Production* [w:] J.F. Kroll, A.M.B. De Groot (red.), *Handbook of bilingualism. Psycholinguistic approaches*, Oxford, 389-407.
- Owens R. E. (2012), *Language development: An introduction* (8th ed.), Boston.
- Pearson B. Z. (2013), *Jak wychować dziecko dwujęzyczne*, Poznań (e-book).
- Paradis J., Genesee F., Crago M.B. (2011), *Dual language development & disorders* (2nd ed.), Baltimore, London, Sydney.
- Pert S., Stow C., Letts C. (2004), *The identification of specific language impairment in bilingual children: How useful is the Matrix Language Frame model?* dostęp online: <http://www.speechtherapy.co.uk/PDF/2004SPertSS15-170.pdf>, /15.09.2021/.
- Verhoeven L., Steenge J., van Balkom H. (2012), *Linguistic transfer in bilingual children with specific language impairment*, "International Journal of Language and Communication Disorders", 47: 176-183.

